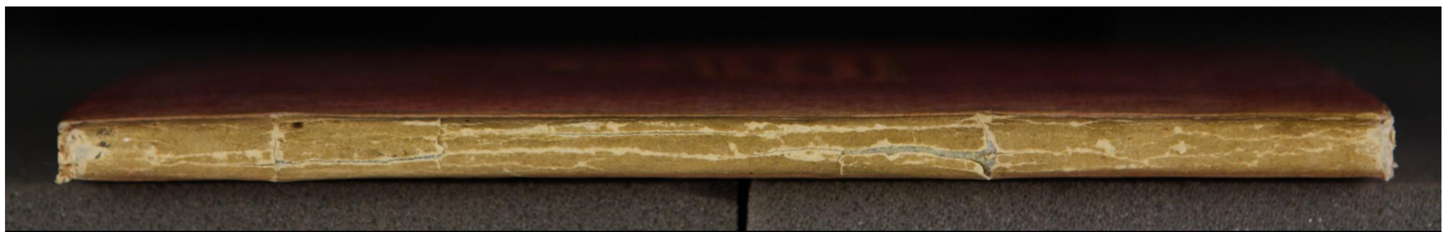
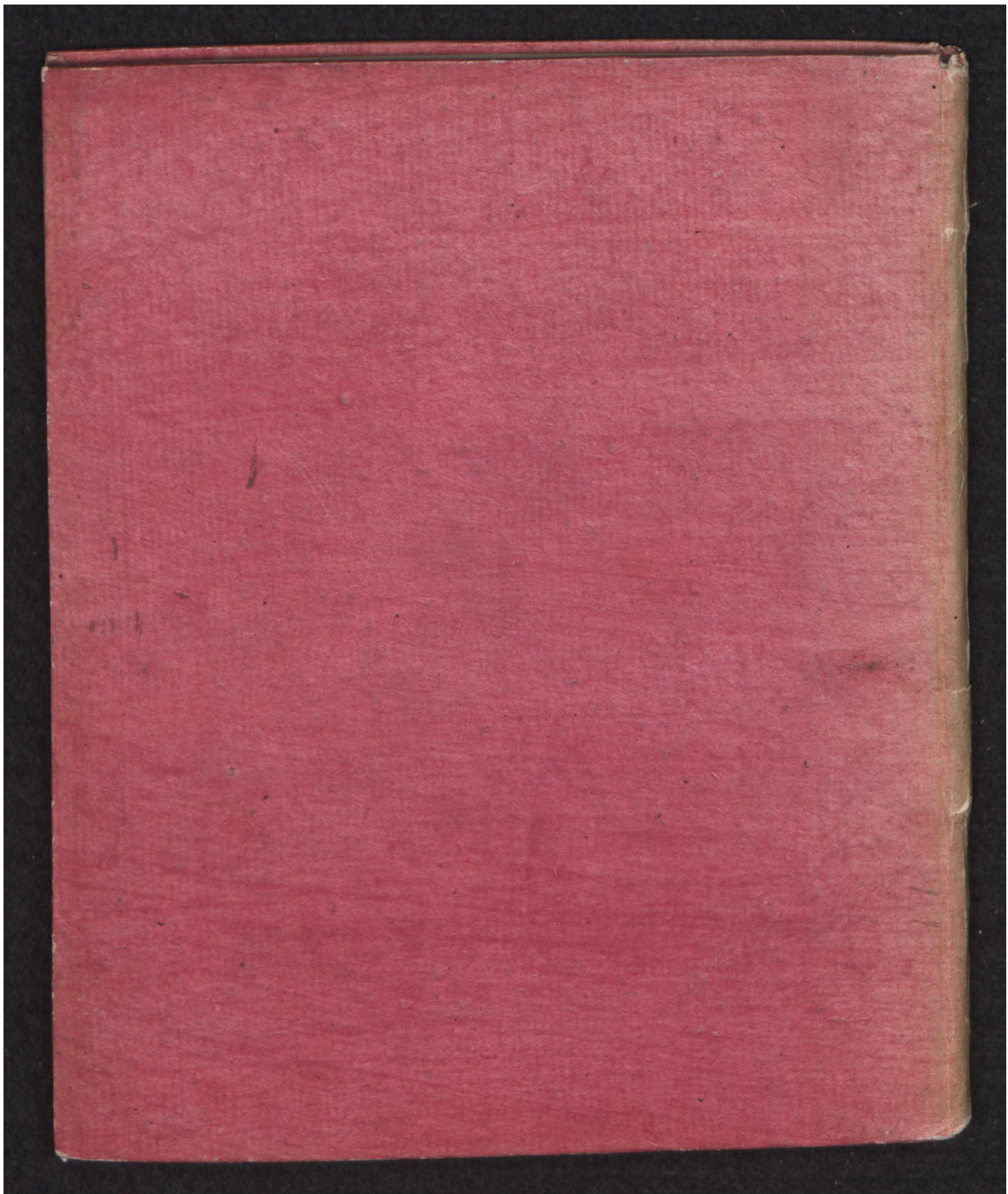

CHRYSOSTOMI

HOMILIA XXI

PER DYBVADIUM

THESES

QVIBVS REPETITVR SVMma veræ & incorruptæ doctrinæ, quam nostræ Ecclesiæ profitentur, de bonis operibus,

De quibus

Deo juuante, pro licentia accipiendi Gradum Doctorum in Theologia die 15. Iunij,

Disputabit Reuerendus & doctißimus vir

M. IOH. PAVL. RESENIVS,

Præside

GEORGIO C. DIBVADIO.

HAFNIÆ

Impreßit Matthias Vinitor,

1597.

Thesis I.

Tam arcta est coniunctio iustificationis seu absolutionis á peccato, & sanctificationis, seu mentis, voluntatis & affectuum renouationis, ex qua viui & natiui fructus proueniunt, qui vocantur bona opera, vt qui separationem tentare velit, rem, quæ fieri non poßit, moliatur.

2. Nam vt à Sole non potest seiungi lux, ab igne calor, á vita sensus & motus, ita natiuitas cœlestis, & studium obtemperandi Deo in operibus ab ipso præceptis, á iustificatione, seu remißione peccatorum, & acceptatione ad vitam æternam, non potest semoueri.

3. Et vt homo ad Deum ascensurus, & cum eo acturus, sola fide nititur, omni sua dignitate, & propriarum virtutum meritis exutus., & agnoscit se gratis, sine operibus, propter Christum accipere iustitiam & vitam, quæ inde est, quòd ipsi imputetur legis impletio, & pœnæ commißis peccatis debitæ persolutio, perinde ac si ipsemet legem impleuißet, & pro peccatis suis debitas pœnas luißet: ita descensurus ad homines, & se locum in Ecclesia habere ostensurus, edit opera nouæ obedientiæ, quæ & priuatim ipsi testimonium perhibent, donatæ à Deo iustitiæ, & publicè incurrunt in oculos & aures aliorum, qui conspectis & auditis his testimoniis, quæ lucent in tota vita, non solùm intelligunt ardere in corde flammam verarum virtutum accensam á Spiritu sancto: sed etiam exemplo nostro inuitantur ad societatem Ecclesiæ, & ad amplectendam scientiam salutis, iuxta dictum Matth. 5. 16. Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant vestra bona opera, & glorificent Patrem vestrum, qui est in cœlis.

Cùm

4. Cùm ergò, extincto puro bonorum operum studio, certò statui poßit, nullam subeße fidem, sed sibi falsa persuasione illudere homines, & spectrum, aut exanime cadauer, pro vera & viua Dei cognitione, salutariq; fiducia fouere, nihil rectius & ad inhibendam iram Dei reprimendamq; effrænem peccandi licentiam in sanabilibus accommodatiùs fieri poße videtur, quàm vt hanc vtilißimam, & hoc corruptißimo rerum statu, quando vitia, virtutibus prostratis, probitatis fastigium paßim occupant, planè neceßariam de bonis operibus doctrinam, declaremus.

5. Sed ne videamur vel nouum doctrinæ genus comminisci, vel ostentandi ingenij gratia, methodum á fidis Ecclesiæ doctoribus seruatam, in hac explicatione contemnere, magni illius Philippi Melanchthonis & aliorum, qui doctrinam à Luthero repurgatam fideliter tradiderunt, vestigiis insistentes, totam rem quinq; quæstionibus complectemur.

6. Dicemus ergò 1. quæ opera sint facienda. 2. Quomodo fieri poßint. 3. Quomodo accepta sint, & placeant. 4. Propter quas causas facienda sint. 5. Quid sit sentiendum de peccatis, quæ adhuc in renatis sunt reliqua.

7. Et vt appareat argumentum istis partibus contextum, non nimis latè diffundi, sed iustis terminis ac finibus cõprehendi, definitionem quæ ista membra omnia contineat, talem adferemus.

8. Bona opera sunt, quæ ex vera fide, iuxta doctrinam Legis diuinæ fiunt, ad celebrationem Dei, & nostræ erga eum gratitudinis significationem, á Spiritu sancto in nobis excitata, imperfecta illa quidem in hac vita, sed tamen grata Deo propter Christum, Vel, sunt actiones quæ in renatis, operante Spiritu sancto per fidem, secundum præscriptam Legis diuinæ regulam,

diriguntur, vt in illis glorificetur Deus, & iuuentur proximi.

9. Hanc Definitionem nunc in eas partes, vnde composita est, distribuemus, vt quid ad singulas quæstiones, quæ supra positæ sunt, verè responderi debeat, conspiciatur.

10. Vbi ergò de eo est interrogatio, vt intelligatur in quibus operibus humana vita, ne à scopo diuinitùs constituto, vspiam aberret, se exercere intus & foris, publicè & priuatim debeat, verè responderi potest ea esse, quæ Deus sua lege præscripsit.

11. Atq; huc pertinet, quod in Definitione est, bona opera iuxta doctrinam Legis diuinæ fieri debere, cuius nostræ asseuerationis quam plurima adduci possunt ex scriptura testimonia. Inter alia hæc quæ subijciuntur, admodum illustria sunt. Num. 15. 39. Non sequantur cogitationes suas, & oculos post quos fornicantur, sed memores præceptorum Domini faciant ea, sintq; sancti Deo suo. Deut. 4. 2. Non addetis ad verbum, qnod vobis loquor, nec auferetis ex eo, custodite mandata Domini vestri, quæ ego præcipio vobis. Et 12, 28. Obserua & audi omnia quæ ego præcipio tibi, vt benè sit tibi, & filiis tuis post te, in sempiternum, cùm feceris quod bonum est & placitum in conspectu Dei tui. Et ver. 32. Quod præcipio tibi hoc tantùm facito Domino, nec addas quicquam, nec minuas. Psal. 119, 105. Lucernæ pedibus meis verbum tuum, & lux semitis meis. Ezech. 20, 18. In præceptis Patrum vestrorum ne incedatis, nec iudicia eorum custodiatis, nec in idolis eorum polluamini, ego Dominus Deus vester, in præceptis meis ambulate, & iudicia mea custodite, & facite ea. Esa. 29. v. 13. Et Matth. 15, 8. Frustra colunt me mandatis quæ ab hominibus docentur. Matth. 28. 20. Docentes eos seruare omnia, quæcunq; ego mandaui eis.

Rom.

Rom. 12. 2. monet Apostolus, vt quisq; probet, quæ sit voluntas Dei bona, placens & accepta. Voluntas autem Dei ex verbo ipsius discenda & æstimanda est.

12. Verbum igitur suum proponit Deus, vt sit norma bonorum operum, & ita astringit ad illud verbum populi sui obedientiam, vt cultus electitios, & mandata quæ ab hominibus, opinione cultus, docentur, reijciat.

13. Ac proinde rectè judicat August: cùm lib. 22. contra Faustum cap. 27. ait, Peccatum esse dictum vel factum, vel concupitum aliquid contra Legem æternam Dei. Et Ambros: libr. de Paradiso cap. 8. Peccatum esse præuaricationem Legis diuinæ, & cœlestium inobedientiam præceptorum.

14. Nam vt nulli creaturæ fas est instituere cultum Dei, aut indicere opera, quæ pro cultu Dei præstentur, quacunq; intentione id fiat: ita grauiter peccant omnes, qui obtemperant legibus aut edictis quæ iubent facere contra mandata Dei, siue leges illæ ab Episcopis, siue Regibus, siue aliis Magistratibus, siue á Diabolo propositæ sint.

15. Atq; ideo impia est audacia hominum, qui comminiscuntur cultus proprio arbitrio, præter mandatum Dei, aut sentiunt se maiora & meliora opera facere posse, quam quæ præscripta sunt in Decalogo rectè intellecto, iuxta Christi, Prophetarum & Apostolorum enarrationem.

16. Nec difficile est respondere ad ea Argumenta, quæ afferuntur à patronis decreti concilii Tridentini, ad obtinendum quod illi, quibus commissa est Ecclesiæ gubernatio, habeant potestatem quæcunq; proponendi, statuendi & præcipiendi, siue habeant mandatum & testimonium verbi Dei in Scriptura, siue non

habeant, ad quorum obedientiam obligata sit Ecclesia: vel vt eorum verbis vtar, quòd poßit summus Pontifex cogere fideles, vt id credant vel faciant, quod ipse iudicauerit, quod ipsum, seruata proportione de Episcopis cœteris intelligatur. Et quærimus, inquit Bellarminus lib. 4. de Romano Pontifice cap. 15. an ille habeat veram potestatem in omnes fideles in spiritualibus, vt habent Reges in temporalibus, ita vt sicut illi poßunt condere Leges ciuiles, & punire transgreßores temporalibus pœnis, ita Pontifex poßit condere Leges Ecclesiasticas verè obligantes in conscientia, & poßit transgreßores punire saltem spiritualibus pœnis, vt excõmunicatione, suspensione, interdicto, irregularitate.

17. Solent autem ad comprobandam hanc sententiam inter alia, etiam hæc sequentia Scripturæ dicta ab eis citari. Deut. 17. 12. Qui superbierit nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, ex decreto iudicis morietur homo iste, & auferes malum de Israel. Matth. 16. 19. Quodcunq; ligaueris super terram, erit & ligatum in cœlo. Matth: 23, 22. Super cathedra Mosis sederunt Scribæ & Pharisæi, omnia quæcunq; dixerint vobis, seruate & facite. Luc. 10. 16. Qui vos audit, me audit. Ioh. 20. 21. Sicut misit me pater, ita ego mitto vos. Ioh. 21. 15. Pasce oues meas. Act. 15. 28. Visum est Spiritui sancto & nobis, nihil vltrò vobis imponere oneris, nisi hæc neceßaria, vt abstineatis ab iis, quæ idolis sunt immolata, à sanguine, à suffocato, & scortatione. Rom. 13. 1. Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, non enim est potestas nisi à Deo. Quæ autem sunt, à Deo ordinata sunt. Itaq; qui resistit, Dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt. 1. Cor: 4. 21. Quid vultis in

virga veniam ad vos, an in spiritu mansuetudinis? 1. Cor. 11. 2. Laudo vos fratres, quòd præcepta mea tenetis. 1. Teß. 4. 2. Scitis quæ præcepta dederim vobis. Et v. 8. Qui hæc spernit, non hominem spernit, sed Deum, qui Spiritum suum sanctum nobis dedit. Et 2. Teß. 3. 14. Si quis non obedit verbo nostro, per epistolam hunc notate, & ne commisceamini illi. 1. Tim. 3. 2. Vnius vxoris virum. 1. Tim. 5. 19. Contra Presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus aut tribus testibus. Hebr. 13. 17. Obedite præpositis vestris, & subiacete illis: ipsi enim peruigilant tanquam pro animabus vestris rationem reddituri.

18. Quidam eiusdem concilij interpres, duobus præterea argumentis, quorum vnum auctoritate Ignatii, alterum conciliorum nititur, probare studet prælatos Ecclesiæ diuinam auctoritatem habere in ferendis legibus, quæ nullum habent, vel mandatum, vel testimonium in verbo Dei.

19. Bellarminus aliorum Patrum allegat sententias, & quædam recitat ex Basilio, Chrysostomo, Ambrosio, Augustino, Epiphanio.

20. Ad probanda opera indebita seu supererogationis, varia comportantur dicta, & præcipuè citatur illud quod est Luc. 10. 35. Si quid supererogaueris, reddam tibi cùm rediero: Occurruntq; alia paßim in disputationibus Pontificiorum, de consiliis & votis.

21. Poßunt aliquo modo fieri humana diligentia, & humanis viribus externa opera diuinitùs mandata, qualia sunt opera disciplinæ, & gubernatio locomotiuæ, in Socrate, Aristide, Numa, Scipione, Pomponio Attico, & aliis non renatis. Sed hæc opera, quia sunt sine vera agnitione & inuocatione Dei, nec præ-

lucet

lucet fides & timor Dei, verè bona haberi non poßunt.

22. Iam enim in Definitione efficientiam bonorum operum aßignauimus spiritui sancto, qui cùm fidem creat in cordibus hominum, & intelligentiam, voluntatem, & membra nostra à Deo auersa inflectit, vt voluntati Dei cognitæ pareant, accendit in eis nouos motus, qui sunt renouationis fructus, & fidei quasi comites & testes.

23. Hunc gubernatorem cùm non habeant ignari Christi, nec fide inter operandum eò dirigantur, vt obsequium Deo debitum præstent, quæ ab eis fiunt, non debent misceri cum ea obedientia, cuius autorem & ducem dicimus eße Spiritum sanctum.

24. Etsi enim sunt quidam Heroici motus in viris præstantibus etiam non renatis, & hi verè sunt dona Dei, tamen spiritus sanctus in illis tantùm eße dicitur, in quibus lucet notitia veri Dei accensa verbo Dei, & fit inuocatio veri Dei.

25. Ab auxilio spiritus, & fide, bonorum operum originem deducendam eße, & non à carne, & naturalibus viribus, agnoscunt etiam veteres verbi diuini interpretes. Nos paucos testes citabimus, quorum doctrina perspecta, quæ fuerit aliorum eisdem vestigiis insistentium sententia conijci potest.

26. Greg. Nazianz. in ea oratione, quam habuit, postquam reuersus est ex agro, post illa, quæ facta fuerunt contra Maximum, ait nullum eße opus gratum aut probatum Deo sine fide, siue fiat inanis gloriæ cupiditate, siue instinctu naturæ, vbi, vt & in fine orationis, de sancto lauacro addit, quemadmodum fides absq; operibus est mortua, ita etiam opus absq; fide eße mortuum. Ἐπειδὴ πίστις χωρὶς ἔργων νεκρὰ, ὡς ἔργα δίχα πίστεως.

27. Augustinus longè omnium luculentißimè hoc quod aßeri-

aſſerimus docet, qua de re ipſum loquentem audiemus. Quid ergò? debemus nulla opera præponere fidei: id eſt, vt ante fidem quisquam dicatur benè operatus. Ea enim ipſa opera, quæ dicuntur ante fidem, quamuis videantur hominibus laudabilia, inania ſunt. Ita mihi videntur eſſe, vt magnæ vires, & curſus celerrimus præter viam. Nemo ergò computet bona opera ſua ante fidem: vbi fides non erat, bonum opus non erat. Et infrà: Ecce pone aliquem impium peccatorem, non operatur. Quid autem credit? Credit autem in eum, qui iuſtificat impium. Ex eo enim quia non operatur benè, impius eſt. Et ſi bona videatur facere, tamen quia facit ſine fide, nec bona vocanda ſunt. Epiſt. 105. ad Sixtum: Opera bona fiunt ab homine: fides autem fit in homine, ſine qua illa à nullo fiunt homine. Omne enim quod non eſt ex fide, peccatum eſt. Lib. 1. ad Simp. quæſt. 2. Vocantis eſt ergo gratia. Percipientis verò gratiam, conſequenter ſunt opera bona, non quæ gratiam pariant, ſed quæ gratia pariantur. Non enim, vt ferueat, calefacit ignis, ſed quia feruet: Nec ideò benè currit rota, vt rotunda ſit, ſed quia rotunda eſt. Sic nemo propterea benè operatur, vt accipiat gratiam, ſed quia accepit. Quomodo enim poteſt iuſtè viuere, qui non fuerit iuſtificatus? Quomodo ſanctè viuere, qui non fuerit ſanctificatus? vel omninò viuere, qui non fuerit viuificatus? Lib. 4. ad Iulian. c. 3. Cùm ſine fide impoſſibile ſit placere, tibi virtutes ſine fide ſic placent, vt eas veras prædices, eisq́; bonos eſſe homines. Iſti ergò qui naturali lege ſunt iuſti, aut placent Deo, & ex fide placent, quia ſine fide impoſſibile eſt placere: & ex qua fide placent, niſi ex fide Chriſti? aut ſi fidem non habent Chriſti, profectò nec iuſti ſunt, nec Deo placent, cùm ſine fide placere impoſſibile ſit. Sed

ad hoc eos in die iudicij cogitationes suæ defendent, vt tolerabiliùs puniantur, quia naturaliter, quæ legis sunt, vtcunq; fecerunt. Hoc tamen peccantes, quòd homines sine fide, non ad eum finem ista opera retulerunt, ad quem referre debuerunt. Minùs enim Fabricius quàm Catilina punietur, non quia ille bonus, sed quia ille magis malus &c.

28. Non ergò ideo censenda sunt opera bona, cùm fiunt ab hominibus, quia per se bona sunt, & à Deo præcepta: sed necesse est, vt nascantur ex inhabitante Dei spiritu bono, qui vt succus vitalis plantas vegetat ad proferendos fructus, ita ille varias ex homine, in quo domicilium fixit, progignit virtutes ad glorificandum Deum.

29. Ideo etiam discernendum est inter ea, quæ per se & suo genere sunt peccata, & ea, quæ peccata tantùm sunt per accidens. Per se peccatum est, quod fit contra legem, per accidens quod vel concessum est, vel etiam præceptum à Deo, sed non iis causis, eo modo, animo, fine, quo ille concessit vel præcepit.

30. Quo discrimine obseruato, quid sentiendum sit de Virtutibus Ethnicorum, & reprehensione eorum operum in populo Dei, quæ ipsius Dei voce sunt imperata, siue illa ceremonialia sunt, siue moralia, toties recurrente in scriptura intelligitur.

31. Inchoata per fidem obedientia legis, seu iustitia bonæ conscientiæ in conuersis placet, non quia sine omni peccato est, & legi satisfacit, sed quia persona recepta est in gratiam, & placet Deo propter filium Mediatorem.

32 Nam vt eorum opera, qui hostes sunt Dei, grata esse non possunt, sicut illud testatur, quod in Tragœdia quadam extat τῶν ἐχθρῶν δῶρα ἄδωρα, καὶ οὐκ ὀνήσιμα: ita quorum persona reconciliata est Deo, opera placent, & sunt cultus, sicut Paulus

inquit

inquit Rom. 14.18. *Qui in his ſeruit Chriſto, placet Deo, & pro-
batur hominibus.* Coloß. 1.10. *vt ambuletis dignè Domino, &
per omnia placeatis, in omni opere bono fructificantes.* 1. Pet. 1.5.
Offerte hoſtias ſpirituales acceptas Deo per Ieſum Chriſtum.

33. Non enim eſt iudicio Dei opponenda noſtra renouatio, quia in hac vita, quemadmodum in definitione profitemur, eſt imperfecta, neq; rigorem iudicij diuini ferre poteſt, ſi citati ad tribunal & iudicium Dei ea confidere ac niti vellemus. Quod & teſtimonia allegata in tractatione huius quæſtionis ex Pſalmo 18. & 130. & 143. Item ex 7 ad Rom. 1. Cor. 4. 1. Iob. 1. oſtendũt.

34. Nec ſcriptura tantùm affirmat, manere peccatum in omnibus hominibus, in hac vita, poſt regenerationem, ſed & experientia ipſa & ſenſus in quoq; monſtrat multos morbos nobiſcum naſcentes, multa interiora mala, caliginem in mente, dubitationes varias de Deo, multas flammas vitioſorum affectuum, vt illiciti amoris, odij, cupiditatis vindictæ, inuidiæ, æmulationum, multa errata in vocatione, multas prætermißiones officij.

35. Cùm ergò tanta ſit infirmitas noſtra, & meritò turbare nos poßit, non tantùm præſentis immundiciei, ſed & præteritorum lapſuum conſpectus, diſcamus demißè de nobis ſentire, & grata mente agnoſcamus & prædicemus immenſam bonitatem Dei recipientis nos in gratiam, & approbantis inchoatam obedientiam, quamuis impeditam & contaminatam, propter Mediatorem, qui & intercedit pro nobis aßiduè, & eſt vmbraculum tegens infirmitatem noſtram.

36. Præbent huic noſtræ ſententiæ etiam ex Patribus nonnulli, teſtimonium, quòd bona fidelium opera ita ſint imperfecta, vt in iudicio Dei iuſtitiæ eius ſatisfacere non poßint, quamuis ex ipſius ſpiritu fiant, & pulcherrimi ſint fidei fructus.

37. Producemus huc Hieronymum, Augustinum, & Bernhardum, qui de sua sententia nobis testabuntur. Ac Hieronymi hæc sunt in Disp. contra Pelag. Cùm me putauero ad calcem peruenisse virtutum, tunc habebo principium. Hæc omnibus sola perfectio est, si imperfectos esse se nouerint. Ex Augustino ascribi possent plurima, sed sufficit in præsentia pauca designasse. Epist. 29. ad Hier. Quis sine aliquo peccato? Quis ergo sine aliquo vitio, id est, semine quodam, vel quasi sine radice peccati, cùm clamet qui supra pectus Domini recumbebat: Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipsos decipimus, & veritas in nobis non est. Neq; hoc apud te, sed propter alios, qui fortè hæc legerint, hæc dico. Nam tu quidem in eodem ipso opere splendido contra Iouinianum, etiam hoc de scripturis sanctis diligenter probasti. Lib. de spiritu & litera cap. vlt. Ac per hoc quantum mihi videtur, in ea quæ perficienda est iustitia, multum in hac vita ille profecit, qui quàm longè sit à perfectione iustitiæ proficiendo cognouit. Et infrà. Illud esse consequens video, vt qualemlibet, vel quantamlibet in hac vita poterimus definire iustitiam, nullus in ea sit hominum, qui nullum habeat omninò peccatum. Bernh. serm. 5. de verbis Ies. Cernere est, quàm sit iustitia illa sublimis, quam sicut montes Dei Propheta esse miratur: nostra enim (si qua est humilis iustitia, recta forsitan, sed non pura. Nisi fortè meliores nos esse credimus, quàm Patres nostros, qui non minùs veraciter quàm humiliter aiebant: Omnes nostræ iustitiæ tanq̃ pannus menstruatæ mulieris. Quomodo enim pura iustitia, vbi adhuc non potest culpa deesse?

38. Hypocritarum alia est opinio, qui se legi satisfacere, se iustos, id est, acceptos esse Deo propter propriam dignitatem,

seu

seu legis impletionem putant, & in hac sententia confirmantur, cùm rebus secundis & florentibus omnia ad voluntatem eorum fluunt, tumq; arbitrantur se virtutum & diligentiæ suæ fructum capere diuinitùs, cùm res sint tranquillæ.

39. Ad stabiliendum dogma de impletione legis, & merito operum, vndequaq; conquiruntur rationes. Ac vt illud contineri in scriptura fides fiat minùs attento lectori, testimonia inde plurima depromuntur, quorum nos aliquot collegimus.

40. Gen. 7. 1. Dixitq; Dominus, ingredere tu, & omnis domus tua in arcam: te enim vidi iustum coram me in generatione hac. 15. 1. Noli timere Abram, ego protector tuus sum, & merces tua magna. 17. 1. Ego Dominus omnipotens, ambula coram me, & esto perfectus. 22. 18. Per memetipsum iuraui, dicit Dominus, quia fecisti hanc rem, & non pepercisti filio tuo vnigenito propter me, benedicam tibi. Leuit. 5. 4. Anima quæ iurauerit, & protulerit labijs suis &c. agat pœnitentiam pro peccato. Custodite leges meas atq; iudicia, quæ faciens homo viuet in eis. Deut. 18. 13. Perfectus eris, & absq; macula cum Domino Deo tuo. 28. 1. Si audieris vocem Domini Dei tui, vt facias atq; custodias omnia mandata eius, quæ ego præcipio tibi hodie, eris benedictus. 30. 6. Circumcidet Dominus Deus tuus cor tuum, & cor seminis tui, vt diligas Dominum Deum tuum in toto corde tuo, & in tota anima tua, vt possis viuere. 32. 4. Dei perfecta sunt opera. Ios. 11. 15. Sicut præceperat Dominus Mosi seruo suo, ita præcepit Moses Iosuæ, & ille vniuersa compleuit: nec præterijt de vniuersis mandatis, nec vnum quidem verbum, quod iußerat Dominus Mosi. 1. Sam. 2. 30. Honorantes me honorabo, & contemnentes me erunt ignobiles. 1. Reg. 14. 8. Non fuisti sicut seruus

meus Dauid, qui custodiuit mandata mea, & secutus est me in toto corde suo, faciens quod placitum eßet in conspectu meo. 15.3. Non erat cor eius perfectũ cum Domino Deo suo, sicut cor Dauid patris eius. 2. Reg. 23.25. Similis illi non fuit ante eum Rex, qui reuerteretur ad Dominum in omni corde suo, & in tota anima sua, iuxta omnem legem Mosis. 2. Paral. 7.14. Si conuersus populus egerit pœnitentiam à viis suis peßimis, & ego exaudiam de cœlo. 15.7. Vos ergo cõfortamini, & non dißoluantur manus vestræ: erit enim merces operi vestro. Iob 1.1. Vir ille erat perfectus & rectus, timens Deum, & recedens à malo. Psal. 1.1. Beatus qui non ambulat in consilio impiorum. 7.9. Iudica me Domine secundum iustitiam meam, & secundum innocentiam meam, quæ est in me. 15.1. Domine, quis commorabitur in tabernaculo tuo? quis habitabit in monte sancto tuo? qui incedit integer, & facit iustitiam. 18.20 Rependet mihi Iehoua secundum iustitiam meam: secundum puritatẽ manuum mearum retribuet mihi. 25.18. Vide afflictionem meam & laborem meum: & remitte omnia delicta mea. 41.1. Beatus qui intelligit super egenum & pauperem, nam in die calamitatis liberabit eum Iehoua. 106.3. Beati qui ius obseruant: & quisquis se iustè gerit omni tempore. Et v. 30. Affuit Phinees, & vendicauit scelus, et cohibita est plaga. Et imputatum est ei ad iustitiam, in generationem & generationem vsq; in seculum. 119 32. Viam mandatorum tuorum percurri. Et v. 69. Concinnauerunt super me mendacium superbi: ego autem toto corde custodio mandata tua. Prou. 10.12. Vniuersa delicta operit charitas. Et v. 16. Opus iusti ad vitam. 11.4. Iustitia liberat à morte. & v. 18. Seminanti iustitiam merces fidelis. 16.5. Beneficentia & fide expiatur iniquitas. Ies. 1.17. Discite benefacere, quærite iudiciũ, subuenite oppreßo, iudicate pupillo, defendite

viduam

viduam: si fuerint peccata vestra vt coccinum &c. Et 38.3. Memento quæso, quomodo ambulauerim coram te in veritate, & corde perfecto. Ierem.31.23. Dabo legem meam in visceribus eorum, & in cordibus eorum scribam eam. Ezech.18.9. Si in præceptis meis ambulauerit, & iudicia mea custodierit, vt faciat veritatem, iustus est, vita viuet. Et v.22. In iustitia sua, quam operatus est, viuet. 26.27. Spiritum meum ponam in medium vestri, & faciam, vt in præceptis meis ambuletis. Dan. 4. 24. Peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordiis pauperum. 6.22. Deus misit Angelum suum, & conclusit ora leonum, quia coram eo iustitia inuenta est in me. Tob. 4.11. Eleemosyna ab omni peccato, & à morte liberat. Sap. 5.16. Iusti in perpetuum viuent, & apud Dominum est merces eorum. Syr. 3.33. Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosyna expiat peccatum. 6.15 Omnis misericordia faciet locum vnicuiq; secundum meritum operum suorum. 18.22. Ne verearis vsq; ad mortem iustificari, quoniam merces Dei manet in æternum. Atq; hæc ex veteri Testamento fuerunt, sequuntur ex nouo.

41. Matth.5.3. Beati pauperes spiritu &c. Et ver. 12. Merces vestra copiosa est in cœlis. Et v. 20. Nisi abundauerit iustitia vestra plusquam Scribarum & Pharisæorum, non intrabitis in regnum cœlorum. Et v. vlt. Estote perfecti. 6.14. Si remiseritis hominibus peccata eorum, remittet & vobis Pater vester cœlestis delicta vestra. 7.21. Qui facit voluntatem Patris mei, ipse intrabit in regnum cœlorum. 10.42. Qui potum dederit vni ex minimis istis, non perdet mercedem suam. 11.30. Iugum meum facile est, & onus meum leue. 16.27. Veniet cum Angelis suis, & reddet vnicuiq; secundum facta eius. 19.17. Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. v. 29. Qui reliquerit domum &c. centuplicia accipiet, & vitam æternam posside-

possidebit. 20.8. *Voca operarios, & redde illis mercedem.* 25.34. *Venite benedicti patris mei, possidete regnum paratum vobis. Esuriui enim, & dedistis mihi quo vescerer &c.* Luc.1. 6. *Erant iusti ambo ante Deum incedentes in omnibus mandatis, & iustificationibus Domini, sine querela.* 6.38. *Eadem mensura, qua mensi fueritis, remetietur vobis.* 7.57. *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multùm.* 10.28. *Hoc fac, & viues.* 11.41. *Ea, quæ adsunt, date in eleemosynam: & ecce, omnia erunt vobis pura.* 12.47. *Seruus qui cognouit voluntatem Domini sui, nec fecit, vapulabit multis.* 16.9. *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, vt recipiant vos in æterna tabernacula.* Ioh.5.29. *Et procedent, qui bona fecerunt in resurrectionem vitæ.* 8.51. *Si quis sermonem meũ seruauerit, mortem non videbit in æternum.* 14.21. *Qui diligit me, diligetur à patre meo.* 15.10. *Si mandata mea seruaueritis, manebitis in dilectione mea.* 17.6. *Sermonem tuum seruauerunt.* Actor.10. 4. *Orationes tuæ & eleemosynæ tuæ ascenderunt in memoriam in conspectu Dei.* v.35. *In omni gente qui timet eum, & operatur iustitiam, acceptus est ei,* 14.21. *Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.* Rom.2.7. *Reddet eis, qui perstant, boni operis gloriam.* v.13. *Non auditores, sed factores legis iusti sunt.* 8.13. *Si facta carnis mortificaueritis, viuetis.* v.24. *Spe saluati sumus.* 10.10. *Ore fit confeßio ad salutem.* 13.8. *Qui diligit proximum, legem impleuit.* 1.Cor.3.8. *Vnusquisq; propriam mercedem accipiet secundum suum laborem.* Et 13.13. *Maxima horum charitas.* 2.Cor.4.17. *Momentanea leuitas oppreßionis nostræ æternum pondus gloriæ nobis confi[illegible]it.* 5.2. *Superinduemur, si tamen vestiti, non nudi reperiemur.* v.

10. Quisq;

7.10. *Qui secundum Deum dolor est &c.* 13. 11. *Perfecti estote.* Gal. 6.8. *Quæ seminauerit homo, hæc & metet.* Ephe. 5.27. *Vt sisteret sibi gloriosam ecclesiam non habentem rugam, aut maculam.* Philip. 2. 12. *Cum timore & tremore salutem vestram operamini.* 3. 15. *Quicunque perfecti sumus, hoc sentiamus.* 4. 13. *Omnia possum in eo qui me corroborat.* Coloss. 1.22. *Vt sitis irreprehensibiles.* v. 28. *Vt exhibeamus omnem hominem perfectum in Christo.* 3. 14. *Charitas est vinculum perfectionis.* v. 24. *A Domino accipietis retributionem hæreditatis.* 2. Thess. 1. 5. *Vt digni habeamini regno Dei.* 1. Tim. 6. 14. *Vt serues mandatum sine macula.* v. 19. *Diuites recondant sibi fundamentum bonum in posterum.* 2. Tim. 4. 8. *Reposita est mihi corona iustitiæ.* Item, Hebr, 6,10,12. 11, 26. 13,16. Iacob. 1,12,25. 2,21,22,24. 1. Pet. 1,17. 4,8,14. 2. Pet. 1,10. 1. Ioh. 3,7,14,19. 4,16. 5,3. 2. Epist, v. 8. Apoc. 2,10. 3,4. 7,14,15. 11,18. 14,13. 19,8. 20,12. 22,12.

42. *Quia prolixum est adducere ex Patribus quæ Iesuitis & aliis allegantur, indicem solum monstrauimus, ex quo intelligetur, quid sit legendum eis, qui non ex citationibus, quæ sæpe mendosæ sunt, sed ex ipsa inspectione autorum rem cognoscere cupiunt.*

43. *Legendi ergo sunt ex Græcis Ignatius epistola ad Rom. Irenæus lib. 4. c. 71. Iustinus martyr Apolog. 2. Clemens Alexandrinus lib. 1. Strom. Origenes in cap. 15. ad Rom. lib. 2. contra Celsum. Eusebius Cæsar. lib. 1. Præparat. Et 6. Demonst. Euangelicæ. Athanasius lib. de human. verbi, & serm. de passione & cruce Domini. Basilius lib. de virginit. lib. 2. de spiritu sancto. Epiphanius hæresi 48. Chrysostomus homil. 8. de pœnitent. 4. de Lazaro. 2. in epist. ad Philip. 19. ad Hebr. Cyrillus*

rillus Alexand. 3. contra Iulianum. G. Nazianzenus 1. in Iulian. & serm. de Baptismo. Ex Latinis Tertul. lib. de resurrectione carnis. Cyprianus de disciplina, & habitu virginum. Hilarius in Psalm. 118. Ambrosius lib. 1. de officiis, & lib. de viduis. Hieronymus lib. vtroq; contra Iouinian. & 3. contra Pelagian. Augustinus epist. 105. ad Sixt. lib de nat. & grat. c. 43. in Enchir. c. 121. serm. 18. de verbis Apostoli. Prosper in responso ad cap. obiect. Gallor. Gregorius lib. 4. moral. c. 42. Bernhardus serm. 68. in cantica.

44. Diligenter cauendæ sunt insidiæ à quodam Leschaleo nuper structæ veritati, qui vt incautis faciliùs imponat, magnam sibi permittit in nouandis vocibus audaciam, & dum ita ludit, affirmat propter noui hominis ἐντελέχειαν seu actum primum δικαιοπαθητικὸν, vel qualitatẽ, vt ille loquitur, patibilem, in quam fides nobis tributa transeat, gigni intra nos actus secundos, hoc est, opera bona, ob quæ apud Dei tribunal æternam vitam obtineamus.

45. Nec tamen ideò negligenda sunt opera bona, quia merito satisfactionis filij Dei acceptam ferimus donationem vitæ æternæ, vt neq; audiendi sunt antinomi, qui vociferantur bona opera esse ἀδιάφορον quiddam, quod præstitum quidèm non improbet, omissum verò non requirat Deus, vel etiam impudentiùs hac barbarica hyperbole vtuntur, in qua dicitur, bona òpera esse perniciosa seu officere saluti.

46. Nam siue obligatio spectatur, siue excellentia finium, quos aspicere, inter benè agendum debemus, magnæ se offerunt causæ, quarum cogitatione flectendus est animus, vt certò statuat iustitiam bonorũ operum necessariò sequi debere reconciliationem.

47. Ac Deo multis modis obligati sumus. Nam ille

&

& Creator noſter eſt, & Dominus, & Pater, & Benefactor. Eſt autem hæc æterna & immutabilis ordinatio Dei, vt creatura rationalis creatoris Dei voluntati, certo & expreſſo verbo reuelatæ, obtemperet. Filius honorat Patrem (Malach. 1, 6.) Et ſeruus Dominum ſuum: Si pater ſum ego, vbi honor meus eſt? Et ſi ego Dominus, vbi timor mei? dicit Dominus exercituum ad vos, ô Sacerdotes, qui contemnitis nomen meum. Et qui ingrati ſunt benefactoribus, meritò exoſi ſunt etiam Ethnicis. Ageſilao tale præbet teſtimoniū Xenophon in orat. de ipſo habita. Ἐμίσει εἴ τις εὐεργετούμενος ἀχάριστος φαίνοιτο. Et 1. παιδείας Cyri de Perſis ita ſcribit: Ὃμ ἂμ γνῶσι δυνάμενομ μὲν χάριμ ἀποδιδόναι, μὴ ἀποδιδόντα δὲ, κολάζουσι καὶ τοῦτομ ἰσχυρῶς. Οἴονται γὰρ τοὺς ἀχαρίστους, καὶ περὶ θεοὺς ἂμ μάλιστα ἀμελῶς ἔχειμ, καὶ περὶ γονέας, καὶ πατρίδα, καὶ φίλους.

48. *Atq; hæc eſt neceſſitas debiti ſeu mandati, de qua optandum eſſet omnes, qui Deo nomen in Baptiſmo dedere, cùm ſemper, tum maximè, cùm aliqua offert ſe peccandi occaſio, cogitare. Quam ad rem, vt magis extimulemur, memoriæ ita firmiter imprimantur hæc dicta, vt inde nunquam deleantur. 1. Samuel. 15,22. Melius eſt audire, quàm ſacrificare, & melior eſt auſcultatio, quàm adeps arietum. Quoniam peccatum magiæ eſt apoſtaſia ſiue rebellio, & vanitas idololatrææ indurare animū, & nolle obſequi. Ieſ. 58, 6. Nonne hoc eſt ieiunium quod elegi, vt diſſoluas colligationes impietatis, ſoluas faſciculos graues, & omne iugum diſrumpatis? nonne vt frangas eſurienti panem tuum, & pauperes vagos introducas in domum? cùm videris nudum, operias eum, & à carne tua non abſcondas te. Hos. 10,12. Seminate vobis in iuſtitia, metite iuxta miſericordiam. Rom. 8, 12. Debitores ſumus non carni, vt ſecundum carnem viuamus.*

Nam si secundum carnem vixeritis, moriemini: Si verò spiritu opera carnis mortificaueritis, viuetis. 1.Cor.6.19. *Non estis vestri iuris. Redemti enim estis precio.* 1.Thess.4,3. *Hæc est voluntas Dei, sanctificatio vestri, vt abstineatis à scortatione, & sciat vnusquisq; vestrûm vas suum possidere cum sanctificatione & honore.*

49. *Vt autem ad imitationem Dei, cui illa mandati necessitate ad obediendum obstricti sumus, alacriùs nos præparemus, in ipso proponitur nobis exemplum, quod intueamur.* Leuit. 11,44. Et 19,2. *Sancti estote, quia ego sum sanctus.* Matth. 11,29. *Discite à me, quia mitis sum & humilis corde.* Luc.6, 36. *Estote misericordes, sicut pater vester cœlestis est misericors.* Iohan. 13,14. *Itaq; si ego laui pedes vestros, Dominus & Præceptor, vos quoq; debetis alij aliorum pedes lauare.* 15.12. *Hoc est mandatum meum, vt alij alios diligatis, sicut ego dilexi vos.* Philip.2,5. *Is affectus sit in vobis, qui fuit in Christo Iesu.* 1.Pet. 2,21. *Christus pro nobis passus est, relinquens nobis exemplar.*

50. *Cùm huic studio obtemperandi Deo, in exercendis operibus ab ipso mandatis, dediti sumus, fructus percipimus longè dulcissimos, quorum dignitate & præstantia qui non mouetur, ne hominis quidèm titulo dignus est, nedum filij Dei.*

51. 1. *Ita confirmamur de fide qua inserimur in Christum, & in eo seruamur, ac sentimus efficatiam spiritus sancti in nobis habitantis, nos regenerantis & ducentis, testantis vnà cum spiritu nostro nos esse filios Dei, ac nos benè sperare de promissa hæreditate iubentis. Qua de re plurima suppeditat testimonia verbum Dei.* Matth. 7.17. *Omnis arbor bona fructus bonos edit.* Rom. 10,9. *Vos non estis in carne, sed in spiritu, si spiritus Dei habitat in vobis.*

in vobis. 14. *Qui ſpiritu Dei aguntur, hi filij Dei ſunt.* Item, *Eph.* 3,6. 2. *Tim.* 1,6. 1. *Ioh.* 1,6,7. & 3,24. & 4,12. 2. *Pet.* 1,8,10. *Hebr.* 3,14. *Talem te præpara, inquit Bernhardus, de interiori domo* c. 5. *vt tecum adſit Deus: ſit in ore: ſit in corde: ſemper tecum eat: tecum redeat: nec recedat à te.*

52 2. *Ita vitamus horrendas illas pœnas, quas Deus minatur eorum animabus & corporibus, qui ipſius legem petulanter violant. Pſal.* 39,11. *Correptionibus propter iniquitatem caſtigas homines, & tabeſcere facis, quaſi tinea, elegantiam eius.* 146,9. *Iehoua viam impiorum diſperdit. Prouerb.* 13,6. *Impietas peruertit peccatorem.* 14,32. *Propter malitiam ſuam expellitur impius. Iob.* 11,20. *Oculi impiorum deficient, ac ſpes eorum erit dolor animæ.* 1. *Cor.* 11,31. *Si nos diiudicaremus, non puniremur. Dum punimur autem, à Deo corripimur, ne cum mundo condemnemur. Coloſ.* 3,6. *Ob hoc venit ira Dei in filios contumaces.*

53. 3. *Sic expectare poſſumus præmia temporalia & æterna, nobis fideliter laborantibus, ex gratuito pacto, promiſſa à Deo, qui non eſt vanus in ſuis promiſſis. Venit mihi in mentem hic inſignis locus apud Auguſt. in fine capitis ſexti. Iohannes, inquit, præcurſor Domini noſtri ait, non poteſt homo accipere quicquam, niſi ei datum fuerit de cœlo. Si ergò Dei dona ſunt bona merita tua, non Deus coronat merita tua, tanquam merita tua, ſed tanquam dona ſua. De hoc fructu inſignis eſt concio Pſalm.* 112. *quam concionem Paulus in ſummam contrahit,* 1. *Tim.* 4,8. *Pietas ad omnia vtilis eſt, habens promiſſionem præſentis & futuræ vitæ.*

54. 4. *Sic ornamus noſtram profeſſionem, oſtendimus nos*

renun-

renunciaſſe Sathanæ hoſti Dei, teſtamur nos ſocios eſſe caſtiſſimorum ſpirituum in cœlo, & omnium timentium nomen Dei in terra, exemplo ædificamus proximum, & officijs ſubleuamus. Philip. 2. 15. vt ſitis irreprehenſi & ſynceri, Dei, inquam, filij inculpati in medio nationis prauæ & peruerſæ, inter quos lucetis, ſicut luminaria in mundo. 1. Thes. 5,6. Ne dormiamus, vt reliqui, ſed vigilemus, & ſobrij ſimus. Psal. 119.63. Socius ſum omniũ timentium nomen Domini, & cuſtodientium mandata eius. 1. Cor. 10, 32. Eſtote ſine offendiculo, & Iudæis, & Græcis, & Eccleſiæ Dei. 2. Cor. 6.3. Nullam vlla in re præbentes offenſionem, ne vituperetur miniſterium. 1. Pet. 2,12. Pro eo quod loquuntur aduerſus vos, velut maleficos, ex bonis operibus quæ ſpectarint, glorificent Deum die viſitationis.

55. Hoc bonorum operum iter vera in Deum fiducia conſtanter tenentes, & atroces lapſus, qui contra conſcientiam fiunt, & gratiam ac ſpiritum ſanctum excutiunt, cauentes, rectâ progrediuntur ad requiem, quam in cœlo aſſequentur, vbi lætiſſimo Dei conſpectu perpetuò fruentur.

56. Atq; hæc de bonis operibus ad gloriam Dei, & noſtram & aliorum ædificationem, hoc tempore, dicta ſint. Faxit Omnipotens Deus, Pater Domini noſtri Ieſu Chriſti per ſpiritum ſanctum, vt in hac doctrina perſtemus, & quò meliùs intelligimus nos ex nuda profeſſione fidei, quæ teſtimonium ex fructibus ſuis non habet, nihil iuuari, eò ſtudioſiùs Deo noſtro ſeruiamus, ipſiusq; Præceptis obediamus.

F I N I S.

